

UNIVERSITETI I TIRANËS
FAKULTETI I DREJTËSISË

Artikull konference

Tema: *Rishikimi Politikave për të Drejtat e Diasporës*

Klinka ligjit Departamenti Publik

Punoi: Rexhina Buzi , Mimoza Gradica

Pranoi: Prof. Asoc. Dr. Oriona Muçollari

Viti 5

Program I Integruar ne Drejtesi

Tirane , 2025

Abstrakti

Ky punim trajton rëndësinë e rishikimit të politikave për të drejtat e diasporës, duke analizuar sfidat kryesore dhe nevojën për përmirësime ligjore dhe institucionale. Në dekadat e fundit, diaspora është shndërruar në një faktor të rëndësishëm për zhvillimin ekonomik, politik dhe kulturor të vendeve të origjinës. Megjithatë, shumë shtete ende përballen me sfida në garantimin e të drejtave të plota për qytetarët e tyre që jetojnë jashtë vendit.

Studimi fokusohet në disa aspekte kyçe: përmirësimi i mekanizmave për pjesëmarrjen politike të diasporës, përfshirë të drejtën e votës dhe përfaqësimin parlamentar; mbrojtja e identitetit kulturor dhe gjuhësor përmes programeve arsimore dhe mbështetjes së organizatave të diasporës; garantimi i të drejtave ekonomike dhe sociale për emigrantët përmes marrëveshjeve bilaterale dhe politikave mbështetëse; si dhe rritja e aksesit në shërbime konsullore dhe juridike për të lehtësuar procedurat administrative për qytetarët jashtë vendit.

Gjithashtu, punimi shqyrton rolin e diasporës si një faktor i rëndësishëm në zhvillimin kombëtar, duke theksuar se përfshirja e saj në sektorë si investimet, transferimi i njohurive dhe diplomacia ekonomike mund të sjellë përfitime të konsiderueshme për vendin e origjinës.

Në përfundim, studimi argumenton se një strategji e mirëpërcaktuar dhe gjithëpërfshirëse për të drejtat e diasporës jo vetëm që do të përmirësonte jetën e emigrantëve dhe lidhjet e tyre me vendin e origjinës, por do të kontribuonte edhe në zhvillimin e qëndrueshëm të shtetit të tyre amë. Për këtë arsye, rekomandohet që qeveritë të ndërmarrin reforma të thella ligjore dhe administrative për të siguruar një qasje më efektive dhe gjithëpërfshirëse ndaj diasporës.

HYRJE

Në një botë gjithnjë e më të globalizuar, diaspora po luan një rol vendimtar në zhvillimin e vendeve të origjinës. Sipas të dhënave të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (OKB), mbi 280 milionë njerëz jetojnë jashtë vendeve të tyre të lindjes, duke kontribuar jo vetëm në ekonominë e vendeve pritëse, por edhe në ekonominë e vendeve të tyre përmes remitancave, investimeve dhe transferimit të njohurive.

Diaspora është një term i njohur më shumë se 2500 vite më parë. Sot kjo fjalë mund të përcaktohet si “bashkësi migrantësh, që ruajnë lidhjet materiale apo sentimentale me atdheun, duke u adoptuar në mjedisin dhe institucionet e shoqërisë mikpritëse”. Diaspora nuk duhet kuptuar si diçka e pandryshueshme dhe e ngurtë, as si moment social unitar apo i kornizuar. Përkundrazi, për diasporën duhet folur si për komunitete migrantësh, identiteti dhe cilësitë e të cilëve ndryshojnë me kalimin e kohës. Në këtë kontekst, politika të mirëmenduara për të drejtat e diasporës janë thelbësore për të siguruar që emigrantët të ruajnë lidhjet me vendin e tyre të origjinës dhe të përfitojnë nga një mbështetje e strukturuar. Megjithatë, sfida të shumta si vështirësitë në votim, kufizimet në përfaqësimin politik, pengesat në përfitimet sociale dhe ekonomike, si dhe mungesa e politikave të qarta për ruajtjen e identitetit kulturor, kanë bërë që shumë emigrantë të ndihen të shkëputur nga vendi i tyre. Ky punim synon të analizojë kuadrin aktual ligjor dhe politik për diasporën, të identifikojë sfidat dhe mangësitë ekzistuese dhe të propozojë masa konkrete për përmirësimin e situatës. Duke marrë shembuj nga vende që kanë zhvilluar politika të suksesshme për diasporën, do të shqyrtojmë se si një qasje e tillë mund të implementohet edhe në vende të tjera për të siguruar që diaspora të mbetet një faktor aktiv në zhvillimin e kombit të saj.

Fazat e Migrimit Shqiptar dhe diaspora

Një prej diasporave më të vjetra shqiptare është komuniteti arbëresh në Itali, i cili akoma ruan rrënjët e veta kulturore dhe gjuhësore. Kjo popullatë është pasardhëse e atyre familjeve shqiptare, që udhëhiqnin Shqipërinë në shekullin e XV kur osmanët pushtuan këtë zonë dhe ata u bënë refugjatë kryesisht në Mbretërinë e Napolit. Diasporë me origjinë shqiptare gjendet në Turqi. Për një kohë të gjatë ishte e rrezikshme të deklarohesh prejardhja shqiptare, por në Turqinë e sotme, diaspora shqiptare është e respektuar dhe historiografia turke çmon rolin e rëndësishëm që kanë luajtur shqiptarët në hierarkinë osmane, por edhe më vonë në kohën e themelimit të shtetit modern të Turqisë. Migracioni për në Shtetet e Bashkuara të Amerikës është i konsoliduar në kohë dhe në vitin 2012, shoqata më e vjetër kulturore shqiptare “Vatra” festoi përvjetorin e saj të 100-të.¹ Migrimi shqiptar identifikohet në disa periudha. Migrimet e para të njohura i përkasin shekullit të XV dhe janë ato të arbërve dhe arvanitasve. Ato lidhen me largimin e një numri të madh banorësh të trevave shqiptare, veçanërisht nga jugu i vendit, pas pushtimit të Gadishullit Ballkanik nga Perandoria Osmane dhe vdekjes së Skënderbeut.

Shqipëria u bë vendi me fluksin më të madh të migrimit në Evropë, sipas matjes së raportit mesmigrantëve dhe popullsisë. Kjo fazë e migrimit mund të ndahet në disa periudha:

- periudha 1991- 1992, e cila ishte tërësisht e pakontrolluar, kur përafërsisht 300 000 shqiptarë braktisën vendin,
- periudha e viteve 1992-1996, kur po aq migruan, kryesisht ilegalisht, përkundër përmirësimeve të përkohshme të ekonomisë dhe kontrollit më të mirë kufitar,
- periudha 1996-1997, menjëherë pas krizës së rënies së skemave piramidale të kursimeve të një numri të konsiderueshëm njerëzish. Shqipëria u zhyt në anarki dhe shumë të tjerë u shpërngulën nga frika e dhuna,

¹ Strategjia Kombëtare e Diasporës dhe Migracionit 2018-2024

- periudha pas vendosjes së lëvizjes së lirë të njerëzve ku ata mund të lëviznin lirisht vetëm me pasaportën shqiptare.

Roli I Emigranteve Shqiptar ne Politiken dhe Ekonomin e Vendit.

Migrimi ka qenë një nga fenomenet më të rëndësishme në historinë bashkëkohore të Shqipërisë, me ndikim të thellë në politikën dhe ekonominë e vendit. Aktualisht, diaspora shqiptare përbën një forcë të rëndësishme ekonomike përmes remitancave dhe investimeve, por mbetet e nënfaqësuar në proceset vendimmarrëse politike. Në aspektin ekonomik, remitancat nga emigrantët janë një burim i rëndësishëm për stabilitetin financiar të shumë familjeve shqiptare dhe për ekonominë kombëtare. Sipas Bankës së Shqipërisë, remitancat përbëjnë rreth 10% të PBB-së, duke ndihmuar në reduktimin e varfërisë dhe rritjen e konsumit (Banka e Shqipërisë, 2023).²Përveç remitancave, emigrantët shqiptarë kanë treguar interes për investime në atdhe, por shpesh përballen me barriera burokratike dhe pasiguri ligjore. Sipas një raporti të OECD, vetëm 30% e emigrantëve të interesuar arrijnë të realizojnë investime për shkak të procedurave komplekse dhe mungesës së lehtësirave fiskale (OECD, 2022).³

Në aspektin politik, diaspora shqiptare ka një rol të kufizuar për shkak të mungesës së mekanizmave efektivë për përfaqësim dhe votim. Aktualisht, emigrantët nuk kanë vende të dedikuara në Kuvendin e Shqipërisë, ndryshe nga shumë vende të BE-së që kanë përfaqësues të posaçëm për diasporën. Për më tepër, mungesa e një sistemi efikas votimi për emigrantët ka bërë që një pjesë e madhe e tyre të mos marrin pjesë në zgjedhjet kombëtare. OSBE ka theksuar nevojën për implementimin e një sistemi të sigurt votimi elektronik ose me postë për të garantuar

² Raporti mbi remitancat dhe ndikimi i tyre në ekonominë shqiptare.

www.bankofalbania.org

³ Rekomandime për përmirësimin e pjesëmarrjes së diasporës në zgjedhje

www.osce.org

pjesëmarrjen demokratike të diasporës (OSBE, 2023). Në krahasim me praktikat ndërkombëtare, vende si Italia dhe Franca kanë struktura më të avancuara për përfaqësimin e diasporës, duke u ofruar atyre mundësinë e votimit nga jashtë dhe vende të rezervuara në parlament. Shqipëria mund të përfitojë nga këto modele për të zhvilluar një sistem më përfshirës që u mundëson emigrantëve të ndikojnë në zhvillimin politik dhe ekonomik të vendit.

Përveç ndikimit ekonomik dhe politik, diaspora shqiptare ka luajtur një rol të rëndësishëm në ruajtjen dhe promovimin e kulturës dhe identitetit kombëtar. Në shumë vende, komunitetet shqiptare kanë krijuar organizata kulturore, shkolla shqipe dhe evente që ndihmojnë në ruajtjen e gjuhës dhe traditave. Për shembull, në Itali dhe Greqi, ka shkolla të cilat ofrojnë mësimin e gjuhës shqipe për brezat e rinj të emigrantëve.

- Për të përfshirë më mirë emigrantët në zhvillimin e vendit, qeveria shqiptare mund të ndërmarrë disa hapa: Krijimi i vendeve të rezervuara në parlament për diasporën, siç bëjnë Italia dhe Franca.
- Implementimi i votimit elektronik ose me postë, për të lehtësuar pjesëmarrjen politike të emigrantëve.
- Lehtësimi i procedurave për investime për shqiptarët jashtë vendit, duke ofruar stimuj fiskalë dhe mbështetje ligjore.
- Forcimi i bashkëpunimit me komunitetet shqiptare në diasporë, përmes organizatave dhe institucioneve që ndihmojnë në ruajtjen e kulturës dhe identitetit kombëtar.

Me zhvillimin e teknologjisë, qeveria shqiptare mund të përdorë platforma dixhitale për të angazhuar më mirë emigrantët në zhvillimet politike dhe ekonomike të vendit. Krijimi i një portali online për diasporën, ku emigrantët mund të informohen, të regjistrohen për të votuar dhe të kontribuojnë me projekte për zhvillimin e Shqipërisë, do të ishte një hap i rëndësishëm për të fuqizuar rolin e tyre. Duke pasur parasysh kontributin e madh të diasporës shqiptare, qeveria duhet të ndërmarrë hapa konkretë për të garantuar që emigrantët të mos mbeten një forcë e paangazhuar në vendimarrje. Përfshirja e tyre më e madhe në politikë dhe ekonomi jo vetëm që do të forconte lidhjet mes diasporës dhe vendit amë, por edhe do të ndihmonte në zhvillimin e qëndrueshëm të

Shqipërisë. Vetëm përmes politikave të qarta dhe mekanizmave efektivë, diaspora shqiptare mund të bëhet një faktor i rëndësishëm në të ardhmen e kombit.⁴

Votimi Elektronik për Diasporën: Pro dhe Kundra tij

Votimi elektronik për diasporën shqiptare është një çështje e rëndësishme në debatin mbi përfshirjen e emigrantëve në proceset demokratike të vendit. Ndërsa ky sistem premton lehtësimin e pjesëmarrjes politike të shqiptarëve jashtë vendit, ai gjithashtu ngre shqetësime për sigurinë dhe besueshmërinë e zgjedhjeve. Me rreth 1.4 milion shqiptarë që jetojnë jashtë vendit, pjesëmarrja e tyre në zgjedhjet kombëtare mbetet e ulët për shkak të barrierave fizike dhe burokratike. Në vijim e me poshte te punimit do të listojme disa nga arsyet pro dhe kundra votimit elektronik .

Pro Votimit Elektronik për Diasporën:

1. Rritja e Pjesëmarrjes në Zgjedhje – Një nga përfitimet kryesore të votimit elektronik është mundësia e pjesëmarrjes më të gjerë të emigrantëve, të cilët shpesh nuk kanë akses në qendrat e votimit në ambasada apo konsullata. Kjo do të rriste përfaqësimin e diasporës në vendimmarrjen politike.
2. Lehtësim dhe Efikasitet – Teknologjia mund të thjeshtojë procesin zgjedhor, duke ulur kostot administrative dhe duke përshpejtuar numërimin e votave. Kjo do të ndihmonte në organizimin më të mirë të zgjedhjeve dhe në shmangien e problemeve logjistike.
3. Përputhje me Praktikën Evropiane – Shumë vende të zhvilluara, si Estonia, kanë zbatuar me sukses votimin elektronik, duke treguar se një sistem i tillë mund të funksionojë nëse zbatohet me masa të forta sigurie.

Kundër Votimit Elektronik për Diasporën:

⁴ INSTAT. (2023). Raporti mbi migracionin dhe ndikimin e tij në zhvillimin ekonomik dhe social të Shqipërisë. www.instat.gov.al

1. Rreziqet për Sigurinë Kibernetike – Votimi elektronik është i ndjeshëm ndaj sulmeve kibernetike dhe manipulimeve, çka mund të cenojë integritetin e procesit zgjedhor. Shqipëria ka pasur sfida me sigurinë dixhitale, duke ngritur dyshime mbi aftësinë për të garantuar një sistem të mbrojtur.

2. Mungesa e Besimit Publik – Në një vend ku zgjedhjet shpesh shoqërohen me kontestime dhe akuza për manipulime, votimi elektronik mund të rrisë mosbesimin tek zgjedhësit dhe partitë politike. Nëse nuk ka transparencë të plotë, mund të ketë kontestime për legjitimitetin e rezultateve.

3. Pabarazia në Aksesin në Teknologji – Jo të gjithë emigrantët kanë të njëjtin nivel aksesimi dhe njohurish teknologjike, çka mund të përjashtojë një pjesë të votuesve nga procesi. Kjo mund të krijojë një pabarazi mes atyre që kanë mundësi të votojnë dhe atyre që nuk e përdorin dot teknologjinë për këtë qëllim.

Votimi elektronik për diasporën shqiptare është një mundësi që mund të modernizojë procesin zgjedhor dhe të rrisë pjesëmarrjen politike të emigrantëve, por ai vjen edhe me sfida të konsiderueshme që lidhen me sigurinë dhe besueshmërinë e sistemit. Përpara se një reformë e tillë të zbatohet, nevojiten masa të forta sigurie, pilotime dhe një strategji për të garantuar transparencën dhe përfshirjen e gjerë të komuniteteve shqiptare jashtë vendit.⁵

Impakti në dinamikën e popullsisë

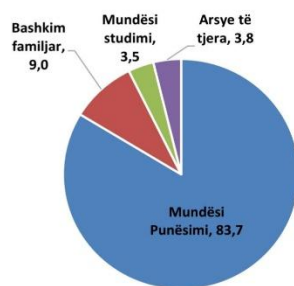
Pas Censit të vitit 2011, migracioni vazhdon të luajë një rol shumë të rëndësishëm në dinamikën e popullsisë. Shqipëria vazhdon dhe do të vazhdojë të përjetojë flukse dalëse të popullsisë, ajo po shkon drejt procesit të plakjes si pasojë e uljes së lindshmërisë dhe rritjes së jetëgjatësisë dhe për më tepër emigracionit I cili vazhdon të mbetet veprues dhe që përfshin një popullsi relativisht të re. Në vitin 2019, në popullsinë mesatare gjithsej të Shqipërisë, të rinjtë 0-14 vjeç zënë 17,0 %, popullsia në moshë pune 15-64 vjeç zë 68,5 % dhe popullsia mbi 65 vjeç përbën 14,4 % të popullsisë gjithsej. Piramida e popullsisë, e cila jep një paraqitje të strukturës moshore dhe gjinore të popullsisë, pasqyron trendin e zhvillimeve që kanë ndodhur për grup moshat në fjalë. Tendencia

⁵ OSBE . Raporti mbi sfidat dhe përfitimet e votimit elektronik në Ballkan.

drejt procesit të plakjes së popullsisë në të ardhmen vihet re nga rritja e lehtë e përpjesës që zë popullsia 65 vjeç e lart, shoqëruar kjo me uljen e numrit të popullsisë në moshë të re (0-14 vjeç). Siç shihet qartë emigracioni përfshin një popullsi relativisht të re dhe në moshë pune dhe kjo vihet re për të dy gjinitë. Ndryshe nga vite më parë ku emigracioni dominohej nga meshkuj të rinj të cilët emigronin së shumti për arsye punësimi, dekadën e fundit emigracioni shqiptar ka marrë një tjetër trajtë – vihet re tendenca e emigracionit familjar – bashkimet familjare. Janë edhe gratë ato që tashmë së bashku me fëmijët ndjekin bashkëshortin në vendin e destinacionit.⁶

Arsyet e largimit nga Shqipëria

Emigracioni shqiptar ka qenë emigracion i dominuar nga faktorë shtytës ekonomik. Kanë qenë dhe vazhdojnë të jenë arsyet ekonomike ato që shtyjnë pjesën më të madhe të shqiptarëve të largohen nga vendi. Sipas anketës së Forcës së Punës, 2019, arsyeja kryesore e largimit nga Shqipëria është “Mundësi punësimi” me 83,7 %.⁷

Me perfundimine e pandemise Covid 19, vala e ikjes nga Shqiperia po rritur ndjeshem ne vitin 2022. Mungesa e kapitalit njerezore tani eshte kthyer ne shqetesim per rritjen ekonomike te vendit,sistemi pensioneve,kujdesi social dhe cilesia e demokracise ne mungese te nje popullesie te re ne moshe, do te perkeqesohet. Largimet masive kane vendosur ne veshtiresi bizneset ne te gjithë sektoret. Pas perfundimit te pandemise ka pasur kerkesa te larta nga jashte vendit per te prodhur ne Shqiperi, por bizneset po i refuzojne per shkak te mungeses se punonjesve. Kriza e burimeve njerezore fillimisht u shfaq ne fabrikat e fasonit,por tani eshte perhapur me shpejtesi ne te gjithë sektoret e tjere te punesimit. Me ne veshtiresi jane sektoret qe kane baze te aktivitetit krahun e lire

⁶ Strategjia Kombëtare e Diasporës dhe Migracionit 2018-2024

⁷ Anketa e forcës së punës 2019

te punes, sidomos industria. Emigracioni ka ndikuar ne zvogelimine e tregut te punes dhe gjetjen e fuqise punetore.

Faktoret e zhvendosjes se Shqiptareve

Njerëzit migrojnë kur në vendin e tyre mungojnë burimet dhe mundësitë për të përmbushur nevojat dhe aspiratat e tyre. Termi “për një jetë më të mirë” përfshin disa faktorë të cilët i detyrojnë shqiptarët të largohen nga vendi. Kjo është e reflektuar në mungesën e njëtrajtshmërisë ndërmjet migrantëve shqiptarë. Faktorët kryesorë janë kryesisht:

- **Faktori ekonomik:** Shqiptarët janë larguar kryesisht për arsye ekonomike siç janë - mungesa e mundësive të punësimit, - kushtet e vështira të jetesës, veçanërisht në disa zona ku mungojnë kushtet elementare si energjia elektrike, uji dhe strehimi.

- **Siguria publike:** Shqipëria është përballur me flukse masive emigratore si pasojë e nivelit të ulët të sigurisë publike apo trazirave në vend. Një numër i madh i personash të kualifikuar, me kushte të mira ekonomike, janë larguar nga vendi për një të ardhme më të sigurt për veten dhe familjen e tyre. Kjo dukuri ka ndodhur veçanërisht pas trazirave të vitit 1997 dhe u shoqërua me një valë tjetër largimi.

- **institucionet e dobëta** çojnë në mungesën e besimit te qytetarët për përmirësimin e situatës në vend, ku korrupsioni dhe krimi i organizuar paralizojnë funksionimin normal të institucioneve shtetërore. Institucionet e dobëta dhe vështirësitë në zbatimin e ligjit gjithashtu, ndikojnë në përpjekjet dhe perspektivat e emigrantëve për t’u kthyer dhe vendosur në vend, veçanërisht kur ata hasin vështirësi në ndërtimin e aktiviteteve private, apo në marrëdhënie me administratën publike.

- Një rast i veçantë, janë largimet për **shkak të traditës së “gjakmarrjes”**, të cilat kanë një ngarkesë sociale dhe kulturore të veçantë në zonat veriore të vendit. Arsyet e largimit kanë ndryshuar peshën me kalimin e kohës. Në një studim i cili tregon arsyet e largimit nga Shqipëria në vitin 2017, sipas INSTAT-it, vlerësohen në pesë kategori faktorët e largimit nga vendi. Ndër faktorët kryesorë në kushtet e lëvizjes së lirë në hapësirën e Bashkimit Evropian mundësia për të punuar jashtë vendit zë vendin e parë (në rastet e individëve të cilët kanë qenë të punësuar edhe në

Shqipëri 84%), pastaj vjen faktori familjar (4.6%), i cili ndiqet nga faktori i papunësisë si pamundësi (4.2%), mundësitë e studimit (3.5%) dhe faktorë të tjerë (3.6%).⁸

Perspektiva e Kthimit të Diasporës Shqiptare: Mundësit dhe Sfidat

Diaspora shqiptare ka një histori të gjatë emigrimi, duke përfshirë valë të ndryshme që kanë ndodhur për arsye ekonomike, politike dhe sociale. Megjithatë një pjesë e madhe e shqiptarëve kanë ndërtuar jetë të suksesshme jashtë vendit, gjithnjë e më shumë lind pyetja mbi mundësinë dhe dëshirën për t'u kthyer në Shqipëri. Rikthimi i diasporës mund të ketë ndikim pozitiv në zhvillimin ekonomik, kulturor dhe social të vendit, por ekzistojnë edhe sfida të shumta që duhet të adresohen për ta bërë këtë një realitet të qëndrueshëm.

Arsyet që mund të Nxisin Kthimin e Diaspores:

➤ Mundësitë Ekonomike dhe Investimet

Një nga arsyet kryesore që shqiptarët mund të dëshirojnë të kthehen është potenciali i investimeve në vend. Shqipëria ka një treg në zhvillim, veçanërisht në sektorë si turizmi, agrobiznesi dhe teknologjia e informacionit. Për shembull, shumë emigrantë kanë hapur bujtina, hotele dhe biznese të vogla që shfrytëzojnë bukuritë natyrore dhe trashëgiminë kulturore të Shqipërisë (INSTAT, 2022). Për më tepër, qeveria shqiptare ka ofruar disa lehtësira për investitorët nga diaspora, si ulja e taksave dhe procedura të thjeshtuara për regjistrimin e bizneseve⁹.

➤ Lidhja me Identitetin dhe Kulturën

Një faktor tjetër i rëndësishëm është lidhja emocionale dhe kulturore me vendlindjen. Shumë shqiptarë të brezit të parë të emigracionit dëshirojnë të kthehen për të kaluar vitet e fundit të jetës pranë familjes dhe në një mjedis më familjar. Gjithashtu, disa të rinj, të cilët kanë lindur ose janë rritur jashtë vendit, po shfaqin interes për të eksploruar rrënjët e tyre dhe për të kontribuar në zhvillimin e Shqipërisë.

⁸ Strategjia Kombëtare e Diasporës dhe Migracionit 2018-2024

⁹ Ministria e Financave,

➤ **Nomadizmi Digjital dhe Fleksibiliteti i Punës**

Me zhvillimin e teknologjisë dhe rritjen e punës nga distanca, disa shqiptarë të diasporës kanë filluar të eksperimentojnë me kthimin pjesor në Shqipëri. Ata mund të jetojnë në Shqipëri dhe të punojnë për kompani ndërkombëtare, duke shfrytëzuar koston më të ulët të jetesës dhe cilësinë e jetës që ofrojnë qytetet shqiptare. Kjo tendencë po shihet më shumë tei profesionistët e teknologjisë dhe të sektorëve të tjerë të shërbimeve online ¹⁰.

Sfidat e Kthimit

Megjithëse ka shumë arsye që e bëjnë kthimin tërheqës, ka edhe një sërë sfidash që e vështirësojnë këtë proces:

Tregu i Punës dhe Paga e Ulët

Një nga pengesat kryesore për rikthimin është mungesa e mundësive të punësimit dhe pagat relativisht të ulëta krahasuar me vendet e zhvilluara. Shqipëria ka një ekonomi në rritje, por shpesh nuk mund të ofrojë të njëjtat kushte pune si vendet perëndimore. Për këtë arsye, shumë profesionistë të kualifikuar hezitojnë të kthehen, pasi nuk mund të gjejnë vende pune që i përshtaten nivelit të tyre të ekspertizës dhe pritshmërive financiare .¹¹

Burokracia dhe Korrupsioni

Një tjetër pengesë është burokracia e rëndë dhe korrupsioni, të cilët shpesh e bëjnë të vështirë hapjen e një biznesi apo marrjen e shërbimeve administrative. Investitorët nga diaspora shpesh përballen me vonesa të panevojshme dhe kërkesa informale për ryshfet, gjë që i dekurajon ata të angazhohen në ekonominë shqiptare ..

Sistemi Shëndetësor dhe Arsimi

¹⁰ World Bank, 2021

¹¹ ILO, 2022

Shumë shqiptarë të diasporës që kanë krijuar familje jashtë vendit janë të shqetësuar për cilësinë e shërbimeve publike në Shqipëri, veçanërisht në arsim dhe shëndetësi. Sistemi shëndetësor shpesh përballët me mungesë mjekësh, pajisjesh dhe infrastrukture moderne, ndërsa arsimi nuk arrin gjithmonë të ofrojë standarde të larta krahasuar me sistemet perëndimore

Asimilimi i Brezave të Rinj

Për ata që kanë jetuar për një kohë të gjatë jashtë vendit, rikthimi mund të jetë një sfidë edhe në aspektin kulturor dhe shoqëror. Brezat e rinj që janë lindur jashtë ose që kanë jetuar për shumë vite në një kulturë të ndryshme mund ta kenë të vështirë të përshtaten me stilin e jetesës dhe normat sociale në Shqipëri .

Strategji për Nxitjen e Kthimit

Për të inkurajuar rikthimin e diasporës, është e nevojshme të zbatohen disa politika dhe iniciativa:

- Përmirësimi i infrastrukturës dhe shërbimeve publike për të ofruar kushte më të mira jetese.
- Lehtësimi i procedurave për hapjen e bizneseve dhe investimet nga diaspora.
- Krijimi i programeve të posaçme për profesionistët e kualifikuar që dëshirojnë të kthehen dhe të punojnë në sektorë strategjikë si arsimi, teknologjia dhe shëndetësia.
- Nxitja e bashkëpunimit midis diasporës dhe universiteteve shqiptare për të sjellë ekspertizë dhe përvoja ndërkombëtare.

Kthimi i diasporës është një çështje komplekse që varet nga faktorë ekonomikë, socialë dhe politikë. Ndërsa shumë shqiptarë janë të interesuar të kthehen, sfidat e brendshme të Shqipërisë mbeten pengesë kryesore. Megjithatë, me politika të duhura dhe përmirësime të vazhdueshme, diaspora mund të luajë një rol të rëndësishëm në zhvillimin afatgjatë të vendit.

KONKLUZIONI

Rishikimi i politikave për të drejtat e diasporës është një domosdoshmëri për të forcuar lidhjet mes shqiptarëve jashtë vendit dhe shtetit amë. Diaspora shqiptare ka një rol të rëndësishëm në zhvillimin ekonomik, kulturor dhe diplomatik të Shqipërisë, por për të maksimizuar këtë kontribut, nevojiten politika më të qarta dhe më efektive. Përfshirja e diasporës në proceset politike, përmes votimit nga jashtë dhe përfaqësimit të saj në institucionet shtetërore, është një hap i rëndësishëm drejt demokratizimit të mëtejshëm të Shqipërisë. Po ashtu, krijimi i mekanizmave që lehtësojnë investimet dhe përmirësimi i kushteve për hapjen e bizneseve nga emigrantët do të ndihmonte në zhvillimin ekonomik të vendit. Një tjetër aspekt kritik është ruajtja e identitetit kulturor dhe gjuhësor të shqiptarëve jashtë vendit, duke mbështetur shkollat shqipe dhe aktivitetet kulturore në komunitetet e diasporës. Vetëm përmes një strategjie gjithëpërfshirëse dhe afatgjatë, Shqipëria mund të përfitojë plotësisht nga potenciali i madh që diaspora ka për të ofruar, duke e shndërruar atë në një forcë të qëndrueshme për zhvillimin kombëtar.

Ju faleminderit ...

BIBLOGRAFIA

- Strategjia Kombëtare e Diasporës dhe Migracionit 2018-2024.
- Raporti mbi remitancat dhe ndikimi i tyre në ekonominë shqiptare.
- Raporti mbi sfidat dhe përfitimet e votimit elektronik në Ballkan.
- Rekomandime për përmirësimin e pjesëmarrjes së diasporës në zgjedhje.
- Ligji nr.9668 date 18.12.2006 “Per migrimin e shtetasve shqiptate”

